

HOUDINGEN TEGENOVER VAKBONDEN EN STAKINGSRECHT IN 2014

**ANALYSE OP BASIS VAN DE
POSTELECTORALE VERKIEZINGSONDERZOEK 2014**

MARC SWYNGEDOUW, KOEN ABTS & BART MEULEMAN

Onderzoeksverslag

Centrum voor Sociologisch Onderzoek (CeSO)

Instituut voor Sociaal en Politiek Opinieonderzoek (ISPO)

CeSO/ISPO/2016-1

Marc Swyngedouw

Centrum voor Sociologisch Onderzoek (CeSO)
Instituut voor Sociaal en Politiek Opinieonderzoek (ISPO)
marc.swyngedouw@soc.kuleuven.be

Koen Abts

Centrum voor Sociologisch Onderzoek (CeSO)
Instituut voor Sociaal en Politiek Opinieonderzoek (ISPO)
Université de Liège: Centre d'Étude de l'Opinion de l'Université de Liège (CLEO)
FNRS: Fonds de la Recherche Scientifique
koen.abts@soc.kuleuven.be

Bart Meuleman

Centrum voor Sociologisch Onderzoek (CeSO)
Instituut voor Sociaal en Politiek Opinieonderzoek (ISPO)
bart.meuleman@soc.kuleuven.be
Twitter: @meuleb

Adres:

Instituut voor Sociaal en Politiek Opinieonderzoek
Parkstraat 45 – bus 3601 – 3000 Leuven

© *De auteurs*

P/a: Parkstraat 45 – bus 3601

B – 3000 Leuven

All rights reserved. Except in those cases expressly determined by law, no part of this publication may be multiplied, saved in an automated data file or made public in any way whatsoever without the express prior written consent of the authors.

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm, of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de auteurs.

D/2016/1192/1/

ISBN: 9789067841917

EAN: 9789067841917

Inhoudstafel

Samenvatting	4
Inleiding	7
Deel 1. Vlaanderen	8
1.1. Data en methode	8
1.2. Lidmaatschap vakbond in Vlaanderen	11
1.3. Beeldvorming over de vakbonden in Vlaanderen	12
1.4. Het stakingsrecht in Vlaanderen	17
1.5. Redenen om lid te worden van een vakbond in Vlaanderen	19
1.6. De links-rechts opvattingen in Vlaanderen	23
1.7. Vertrouwen in de vakbonden in Vlaanderen?	25
Deel 2. Franstalig België	27
2.1. Data en methode	27
2.2. Lidmaatschap vakbond in Franstalig België	28
2.3. Beeldvorming over de vakbonden in Franstalig België	29
2.4. Het stakingsrecht in Franstalige België	34
2.5. Reden om lid te worden van een vakbond in Franstalig België	35
2.6. De links-rechts opvattingen in Franstalig België	39
2.7. Vertrouwen in de vakbonden in Franstalig België	41
Deel 3. Een korte vergelijking van Vlaanderen en Franstalig België	42
Deel 4. Een typologieconstructie: houding tegenover vakbonden	47

Het Belgisch nationaal verkiezingsonderzoek 2014 ISPO-KU Leuven / CLEO - ULg werd mogelijk gemaakt door de OT-13-30 financiering door de Onderzoekraad KU Leuven, de financiering door het ABVV en het ACLVB, BELSPO en de Nationale Loterij van België.

Samenvatting

Beeldvorming over vakbonden

- 42 % van de Franstalige kiezers en 39% van de Vlaamse **kiezers** zegt op het moment van de bevraging **lid** van een **vakbond** te zijn.
- In beide landsdelen rekent ongeveer 33% zich subjectief bij de **arbeidersklasse**.
- FGVB leden rekenen zich systematisch meer tot de arbeidersklasse dan het geheel van de Franstalige kiezers. ABVV-leden weerspiegelen hierin de doorsnede van de Vlaamse kiezers. Identificatie met de arbeidersklasse en FGVB-lidmaatschap gaan dus sterk samen.
- 75% van de Vlaamse kiezers en 81% van de Franstalige kiezers zien de vakbonden als noodzakelijk om de **sociale rechten te beschermen**.
- De helft van de Franstalige kiezers en zowat 42% van de Vlaamse kiezers zijn van mening dat de **werklozen** aan hun lot overgelaten zouden worden zonder de vakbonden.
- Iets meer dan 40% van de kiezers vinden in beide taalgemeenschappen van dit land dat de vakbonden de belangen van de werknemers **goed verdedigen**.
- 27% van de Vlaamse kiezers en 44% van de Franstalige kiezers vinden dat de vakbonden een **veel hardere politiek** moeten voeren willen ze de belangen van de werknemers werkelijk behartigen.
- 37% van de Franstalige kiezers en 43% van de Vlaamse kiezers vinden dat de vakbonden **teveel macht** hebben.
- Dat de **vakbonden geen partij** zijn voor de grote **multinationale ondernemingen** wordt door 61% van de Franstalige kiezers en door 56% van de Vlaamse kiezers onderschreven.

Stakingsrecht

- 75% van de Franstalige kiezers en 64% van de Vlaamstalige kiezers vinden het **stakingsrecht nodig** om de belangen van de werknemers te verdedigen.
- 68% van de Franstalige kiezers en 57% van de Vlaamse kiezers vinden dat het **gerecht stakingen niet mag verbieden**.
- 47% van de Franstalige kiezers en 39% van de Vlaamse kiezers **verdedigen** het **stakingsrecht** van openbare diensten zoals **spoor en post**. 32% van de Franstalige kiezers en 39% van de Vlaamse kiezer zijn het **eens** met het feit dat er **nooit mag gestaakt** worden bij openbare diensten zoals spoor en post. 22% van zowel de Vlaamse als de Franstalige **kiezers zien geen probleem in stakingen bij openbare diensten**.

Redenen tot vakbondslidmaatschap

- Zowat 45% van (gewezen) Vlaamse en Franstalige vakbondsleden duiden de uitbetaling van de **werkloosheidsuitkering** aan als een belangrijke reden om lid te worden.
- 73% van de Vlaamse en Franstalige vakbondsleden vindt de **algemene dienstverlening** belangrijk om lid te worden van de vakbonden.
- **Stakingen** zijn aan beide zijden van de taalgrens **geen belangrijke reden** om lid van een vakbond te worden. 72% van de Vlaamse en 74% van de Franstalige vakbondsleden vindt dit onbelangrijk.
- "*Omdat ik wil meewerken aan den solidaire en democratische samenleving*", wordt door 40% van de Vlaamse en door 54% van de Franstalige vakbondsleden als een belangrijk (**ideologisch**) **motief** om lid te worden van een vakbond aangeduid.
- In de **keuze** van de **vakbond** waarvan men lid wordt, **neemt** het **verzuilingsargument** met de leeftijd **af**. Nog slechts 17% van de jongeren onder de 24 jaar verwijst naar het verzuilingsmotief tegen 40 à 44% bij de oudste leeftijdscategorie (65 – 93 jaar).

Opvattingen over vrije markt

- 31% Franstalige kiezers zijn voor **minder overheidsbemoeienis met het bedrijfsleven**, 39% is het hier oneens mee. In Vlaanderen is 27% voor en 35% tegenstander.
- De sterke **aanwezigheid** van de **overheid** in sectoren **openbaar vervoer, energie en watervoorzieningen** wordt door 79% van de Vlaamse kiezer en 78% van de Franstalige kiezers onderschreven.
- 64% van de Vlaamse kiezers opteert voor een door de **overheid gereguleerde markt** tegen 56% van de Franstalige kiezers.

Vertrouwen in vakbonden

- 26% van de Franstalige kiezers spreekt zijn **vertrouwen** uit in de vakbonden, 37% wantrouwt ze en 37% zit tussen beiden in. In Vlaanderen spreekt 22% zijn vertrouwen uit in de vakbonden, 39% wantrouwt ze en 39% zit er tussen in.
- **Drie groepen van kiezers** kunnen onderscheiden worden in hun houding tegenover de vakbonden in **Vlaanderen en Franstalig België**: de **pro-vakbond klasse** staat

positief tegenover zowel de vakbond als dusdanig, de feitelijke werking van de vakbonden alsook het stakingsrecht – in Vlaanderen gaat het om 14% tegenover 32% in Franstalig België; de **sceptische pro-vakbond klasse** staat kritisch tegenover de feitelijke werking van de vakbonden, maar spreekt zich positief uit over de vakbond als noodzakelijke verdedigers van de werknemers en werklozen, net zoals ze achter het stakingsrecht staan – in Vlaanderen behoort 55% tot deze klasse, in Franstalig België gaat het om 45%; de **contra-vakbond klasse** staat daartegenover negatief tegenover de vakbond en is sceptisch over het stakingsrecht – in Vlaanderen gaat het om 31%, in Franstalig België om 23%.

Inleiding

In dit rapport bespreken we de houding van de Vlaamse en Franstalige kiezers ten aanzien van de vakbonden. Vervolgens zoomen we verder in op de vakbondsleden in het algemeen en op de leden van het ABVV / FGTB in het bijzonder. Daarnaast bekijken we ook hoe de Vlamingen en de Franstalige Belgen die zich subjectief identificeren met de arbeidersklasse (zo'n 30% van de bevolking in beide taalgemeenschappen) staan tegenover de vakbonden en aanverwante zaken¹.

We starten in deel 1 met de Vlamingen. In deel 2 brengen we de Franstalige Belgen in beeld. In deel 3 vergelijken we kort de posities van de Vlamingen en de Franstalige Belgen. In deel 4 maken we tot slot een typologie van kiezers op basis van hun houdingen tegenover vakbonden en stakingen.

¹ Aan de ondervraagde kiezers werd de volgende vraag voorgelegd: *“Zoals U misschien weet worden mensen vaak ingedeeld in de arbeidersklasse, de lagere middenklasse, de hogere middenklasse en de hogere klasse. Zou U mij kunnen zeggen tot welke sociale klasse U zichzelf rekent?”* Kiezers die stellen zich te rekenen tot de arbeidersklasse identificeren zich dus subjectief met de arbeidersklasse. Subjectief, omdat we geen objectieve criteria voorgelegd hebben om aan te geven hoe we arbeidersklasse juist definiëren en het antwoord dus afhankelijk is van de opvattingen hierover van de individuele kiezer.

Deel 1. Vlaanderen

De resultaten die hier besproken worden hebben betrekking op de bevolking van Vlaanderen (en de Brusselse Vlamingen), de vakbondsleden binnen deze bevolking en de ABVV-leden hierin. Achtereenvolgens bespreken we het lidmaatschap van vakbonden en redenen om lid te worden, stemgedrag bij sociale verkiezingen en houdingen ten aanzien van een aantal vakbonds-gerelateerde thema's (vakbonden zelf, het stakingsrecht, vertrouwen in vakbonden en links-rechts opvattingen). Tot slot stellen we een typologie op van Vlaamse kiezers ten aanzien van de vakbonden. Alvorens de resultaten te bespreken lichten we echter eerst kort de methodologie van deze studie toe.

1.1. Data en methode

Dit gedeelte van het rapport is gebaseerd op de surveygegevens afkomstig uit het postelectorale Belgische Nationaal Verkiezingsonderzoek (BNES) 2014. Dit onderzoek werd uitgevoerd door het Instituut voor Sociaal en Politiek Opinieonderzoek (ISPO-KU Leuven). Wanneer men een face-to-face postelectoraal onderzoek wil opzetten dat representatief is voor het Vlaamse electoraat – waar de stemplicht nog in sterke mate nageleefd wordt – is het onmogelijk om te starten met een enquête de dag volgend op de verkiezingen (25 mei 2014). Tijdens de zomervakantie trekken Vlamingen immers massaal op verlof in binnen- en buitenland, wat maakt dat de afwezigheid van heel wat geselecteerde respondenten de kans op ernstige vertekening van de bekomen schattingen uitermate hoog maakt. De bevolkingsgroep die niet op vakantie gaat, vormt immers zowel sociaal als cultureel een bijzonder segment van de Vlaamse bevolking, en dit is niet onafhankelijk van politieke voorkeur en stemgedrag. Om die reden heeft het ISPO het veldwerk voor het verkiezingsonderzoek uitgesteld tot na de zomervakantie.

Het Vlaamse luik van het Belgisch Nationaal Verkiezingsonderzoek (BNES) 2014 bestaat uit een face-to-face survey bij de stemgerechtigde Belgen van 18 jaar of ouder in Vlaanderen. In de periode **2 oktober 2014** tot **16 maart 2015** werden **1.183 Vlaamse kiezers** bevraagd door een interviewer middels een persoonlijk interview. Deze respondenten werden via een tweetrapsteekproef (gemeente en respondent) toevallig

gekozen uit de Vlaamse volwassen bevolking. Het Rijksregister vormde het steekproefkader. De bevraging gebeurde bij de kiezers thuis door middel van een face-to-face interview uitgevoerd via een Computer Assisted Personal Interviewing (CAPI) protocol. De gemiddelde duurtijd van een interview was 67 minuten. Wanneer we de geselecteerde respondenten die ernstig ziek of dement waren, geen Nederlands spraken, niet stemgerechtigd waren, op onbestaande adressen woonden, of overleden waren sinds de verkiezingsdag niet meerekenen, kan de responsgraad in deze studie geschat worden op **55%**. Chi-kwadraattesten wezen uit dat er geen statistisch significante afwijkingen tussen de steekproef- en populatieverdelingen van leeftijd, geslacht en onderwijsniveau waren. De steekproef kan dus representatief met betrekking tot deze kenmerken genoemd worden.

In het verkiezingsonderzoek van 2014 werd voor de Kamer van Volksvertegenwoordigers informatie verkregen over het stemgedrag bij 96% van de 1183 ondervraagden. Zo'n 2,3% van de kiezers heeft voor kleinere partijen zoals PVDA+, Piratenpartij of een Franstalige partij gestemd. Deze stemmen worden samengebracht in een restcategorie 'Andere' indien we de variabele stemgedrag in de analyse opnemen. Dit gebeurt alleen om beter de effecten op de andere partijen te kunnen inschatten en het is duidelijk dat aan de parameters die op deze gemengde categorie betrekking hebben geen betekenisvolle interpretatie en waarde kan worden gehecht.

We willen de lezer waarschuwen dat de resultaten minder betrouwbaar zijn naarmate de schattingen gebaseerd zijn op de resultaten van een kleiner aantal respondenten. In dit rapport gaat het dan ook om de grote tendensen en dient rond puntschattingen steeds een toevalfluctuatie (betrouwbaarheidsinterval) in acht genomen te worden.

Tabel 1: Verdeling van het stemgedrag (Vlaanderen) volgens de ongewogen en gewogen steekproef in vergelijking met de officiële stemuitslag.

	Steekproefverdeling				Populatie - verdeling
	Ongewogen		Gewogen		
	Frequentie	%	Frequentie	%	%
CD&V	234	20,7	181	16,0	16,0
N-VA	339	30,0	317	28,0	28,0
Open VLD	172	15,2	152	13,4	13,4
sp.a	117	10,3	137	12,1	12,1
Vlaams Belang	33	2,9	57	5,0	5,0
Groen	86	7,6	84	7,4	7,4
Andere	26	2,3	50	4,4	4,4
Blanco/ongeldig/ niet gaan stemmen	124	11,0	154	13,7	13,7
Totaal	1131	100	1131	100	100

Non-respons kan tot vertekening leiden. Daarom wordt in tabel 1 een overzicht gegeven van de verdeling van het stemgedrag in de steekproef. Hieruit blijkt dat er in de gerealiseerde steekproef een oververtegenwoordiging is van CD&V-kiezers en in mindere mate van N-VA en Open VLD kiezers, terwijl de kiezers van sp.a licht ondervertegenwoordigd zijn. Vooral Vlaams Belang-kiezers zijn sterk ondervertegenwoordigd. Met behulp van *Iterative Proportional Fitting* (Bishop, Fienberg & Holland, 1980; Swyngedouw, 1989) worden op basis van geslacht, leeftijd, opleiding en stemgedrag weegcoëfficiënten berekend. Rekening houdend met de stemmen voor Franstalige partijen, de item non-respons en de niet-stemmers in onze steekproef, bekomen we een statistisch correcte verdeling over de verschillende partijen. De analyse wordt uitgevoerd op de gewogen dataset zodat de exacte populatiegegevens voor het stemgedrag in 2014 worden geproduceerd. Dit beïnvloedt de sterkte van de waargenomen effecten niet.

1.2. Lidmaatschap vakbond in Vlaanderen

Tabel 2: Bent U op dit moment lid van een vakbond? (Vlaanderen) (Allen / Subjectieve arbeidersklasse)

	Frequentie	% kiezers	% arbeidersklasse
Ja	441	39,0	52,3
Neen	690	61,0	47,7
Totaal	1131	100,0	377

Bij wijze van verkenning gaan we na hoeveel procent van de Vlamingen in onze steekproef (ex-)lid is van de diverse vakbonden. 39% van de Vlaamse kiezers zegt momenteel lid van een vakbond te zijn. Bij de Vlaamse kiezers die zich subjectief identificeren met de arbeidersklasse loopt dit op tot 52%. Van alle Vlaamse kiezers identificeert 33% zich subjectief met de arbeidersklasse.

Tabel 3: Bent U vroeger ooit lid van een vakbond geweest? (Vlaanderen) (Allen / Subjectieve arbeidersklasse)

	Frequentie	% kiezers	% arbeidersklasse
Ja	223	32,4	43,6
Neen	464	67,4	56,4
Totaal	688	100	177

Rekenen we ook zij die vroeger lid zijn geweest van een vakbond mee (20% van de Vlaamse kiezers) dan komen we uit op 59% van de bevolking die lid is of is geweest van een vakbond. Bij de subjectieve arbeidersklasse loopt dit percentage op tot 73%.

Tabel 4: Van welke vakbond? (Vlaanderen) (Allen / Subjectieve arbeidersklasse)

	Frequentie	% kiezers	% arbeidersklasse
ABVV	238	35,6	38,6
ACV	348	53,4	49,5
ACLVB	62	9,4	10,9
Andere	6	0,9	-
Totaal	654	100,0	273

Van de (ex-)vakbondsleden zegt 36% lid te zijn (geweest) van het ABVV, 53% van het ACV en 9,4% van het ACLVB. Bij de vakbondsleden die zich tot de arbeidersklasse

bekennen, is het ABVV niet significant sterker vertegenwoordigd (met name 39%). Zo is er geen significant verband tussen subjectieve klasse en de vakbond waar men lid van is. De verdeling over de drie traditionele vakbonden is gelijk voor arbeidsklasse, lagere middenklasse en hogere middenklasse (hogere klasse buiten beschouwing gelaten).

1.3. Beeldvorming over de vakbonden in Vlaanderen

In onderstaande tabellen bekijken we eerst hoe de gehele Vlaamse bevolking aankijkt tegen de vakbonden. Vervolgens vergelijken we dit met de mening van die Vlamingen die lid (geweest) zijn van een vakbond (ACV, ABVV en ACLVB), alsook met de mening van de Vlamingen die lid (geweest) zijn van het ABVV en met zij die zich tot de arbeidersklasse rekenen. In elk van de kolommen wordt steeds de groepsomvang waarop de berekeningen plaatsgrijpen weergegeven. Respondenten die geen antwoord op de betreffende vraag gaven worden buiten beschouwing gelaten. Deze vergelijking maakt het mogelijk om na te gaan in welke mate de (voormalige) ABVV-leden aansluiten bij de gehele bevolking, bij de bevolking die zich identificeert met de arbeidersklasse en bij de leden van alle vakbonden ofwel dat zij afwijkt van deze groepen.

Tabel 5: Antwoordverdeling voor stelling: “Ook vandaag zijn vakbonden nog nodig om onze sociale rechten te beschermen.” (Allen / Leden / ABVV / Subjectieve arbeidersklasse)

	Frequentie	% kiezers	% leden	% ABVV	% arbeiders- klasse
Helemaal oneens	16	1,4	0,7	0,5	1,3
Oneens	82	7,3	5,4	5,5	4,7
Noch oneens, noch eens	201	17,9	11,9	9,1	15,4
Eens	663	58,9	61,8	59,3	60,9
Helemaal eens	163	14,5	20,2	25,7	17,8
Totaal	1125	100,0	647	238	375

Een eerste stelling be vraagt de rol die respondenten voor vakbonden als beschermers van de sociale rechten weggelegd zien. Haast 75% van de Vlaamse kiezers onderschrijft de stelling dat de vakbonden ook vandaag nodig zijn om sociale rechten te beschermen. Dit loopt op tot ca. 80% binnen de subjectieve arbeidersklasse en alle vakbondsleden en tot 85% bij de ABVV-leden. Zowel de algemene bevolking als de vakbondsleden zijn er

met andere woorden in grote getale van overtuigd dat de vakbonden een noodzakelijke rol spelen in ons sociaal bestel. Deze meting werd gedaan nadat een aantal negatieve uitspraken over de vakbonden werden voorgelegd en men dus kan aannemen dat dit een ondergrens is, nadat bestaande negatieve houdingen werden geactiveerd.

Nochtans zijn er duidelijk kritische houdingen tegenover de vakbonden in de Vlaamse samenleving aanwezig, zoals we verder zullen zien.

Tabel 6: Antwoordverdeling voor stelling: *“De vakbonden moeten een veel hardere politiek voeren, willen zij de belangen van de werknemers werkelijk kunnen behartigen.”* (Allen / Leden / ABVV / Subjectieve arbeidersklasse)

	N	% kiezers	% leden	% ABVV	% arbeiders- klasse
Helemaal oneens	129	11,5	7,5	4,8	5,9
Oneens	389	34,7	30,4	27,9	23,3
Noch oneens, noch eens	299	26,6	26,5	31,7	31,4
Eens	252	22,4	29,2	30,1	30,8
Helemaal eens	53	4,7	6,4	5,5	8,7
Totaal	1122	100,0	644	238	374

Zo is 46% van alle kiezers het (helemaal) oneens met de idee dat vakbonden een hardere politiek moeten voeren om de belangen van de werknemers te verdedigen. Het aandeel tegenstanders van een hardere vakbondspolitiek zakt tot 38% bij alle kiezers die aangesloten zijn (geweest) bij een vakbond. Bij de (voormalige) ABVV-leden is daarentegen maar 32% tegen een hardere vakbondspolitiek en is de groep van voorstanders van een harde lijn zelfs groter (36%). Vlaamse kiezers die zichzelf tot de arbeidersklasse rekenen volgen in grote lijnen dezelfde opinie als de ABVV leden, maar zijn nog net iets meer uitgesproken.

Tabel 7: Antwoordverdeling voor stelling: “De vakbonden in Vlaanderen verdedigen de belangen van de werknemers goed.” (Allen / Leden / ABVV / Subjectieve arbeidersklasse)

	Frequentie	% kiezers	% leden	% ABVV	% arbeiders- klasse
Helemaal oneens	57	5,1	3,5	2,6	2,9
Oneens	232	20,8	20,0	24,2	17,6
Noch oneens, noch eens	367	32,9	32,4	25,3	32,9
Eens	433	38,7	41,1	45,3	43,1
Helemaal eens	27	2,4	3,0	2,7	3,6
Totaal	1116	100,0	645	238	372

Ruim 40% van de bevolking is de menig toegedaan dat de vakbonden goed de belangen van de werknemers verdedigd. Bij de vakbondsleden is dit 44%, bij de ABVV leden 48% en bij degenen die zichzelf als lid van de arbeidersklasse beschouwen 47%. Een kwart tot een derde weet dit niet goed. Ook hier gaan ABVV-leden en de subjectieve arbeidersklasse samen. Uit de cijfers blijkt alvast dat maar een kwart van de kiezers en vakbondsleden ontevreden is over de belangenvertegenwoordiging door de vakbonden.

Tabel 8: Antwoordverdeling voor de stelling: “De vakbonden hebben in ons land te veel macht.” (Allen / Leden / ABVV / Subjectieve arbeidersklasse)

	Frequentie	% kiezers	% leden	% ABVV	% arbeiders- klasse
Helemaal oneens	27	2,4	3,9	4,7	3,5
Oneens	290	25,8	33,0	32,0	34,5
Noch oneens, noch eens	324	28,8	29,2	29,8	26,6
Eens	364	32,4	25,5	28,6	28,6
Helemaal eens	119	10,6	8,5	4,9	6,8
Totaal	1123	100,0	646	238	371

Wel is 43% van de kiezers van oordeel dat de bonden te veel macht hebben. Dit zakt tot om en bij de 33% van de vakbondsleden, ABVV-leden en kiezers die zich met de arbeidersklasse identificeren. Deze laatste drie kennen algemeen gesproken een gelijkaardig antwoordprofiel wat deze stelling betreft.

Tabel 9: Antwoordverdeling voor de stelling: “De vakbonden staan fundamentele economische hervormingen te veel in de weg.” (Allen / Leden / ABVV / Subjectieve arbeidersklasse)

	Frequentie	% kiezers	% leden	% ABVV	% arbeiders- klasse
Helemaal oneens	15	1,3	2,1	3,4	1,5
Oneens	272	24,6	31,3	36,5	31,7
Noch oneens, noch eens	351	31,7	29,9	26,9	31,9
Eens	386	34,9	30,4	28,1	30,1
Helemaal eens	83	7,5	6,2	5,2	4,8
Totaal	1108	100,0	638	234	368

Een vaak gehoorde kritiek in het publieke discours is dat vakbonden fundamentele economische hervormingen in de weg zouden staan. Deze opvatting wordt gedeeld door 42% van de Vlaamse kiezers. Dat is beduidend meer dan de 26% Vlamingen die het niet eens zijn met deze stelling. Onder de vakbondsleden, ABVV-leden en mensen die zichzelf tot de arbeidersklasse rekenen zijn de aantallen voor- en tegenstanders meer in balans. Bij de ABVV-leden (40%) vinden we uitgesproken meer mensen die het oneens zijn met de idee dat vakbonden teveel een obstakel voor ingrijpende hervormingen zijn.

Tabel 10: Antwoordverdeling voor de stelling: “De vakbonden verdedigen enkel hun eigen belang.”

	Frequentie	% kiezers	% leden	% ABVV	% arbeiders- klasse	% nu lid	% vroeger lid
Helemaal oneens	21	1,8	3,0	4,8	2,8	4,0	0,7
Oneens	301	26,8	32,0	35,5	28,1	38,0	20,0
Noch oneens, noch eens	367	32,7	33,1	31,1	34,5	33,8	31,8
Eens	360	32,1	27,1	24,4	29,4	22,3	39,1
Helemaal eens	73	6,5	4,9	4,3	5,2	2,9	8,3
Totaal	1122	100,0	647	238	374	441	221

Dat de vakbonden alleen hun eigen belang verdedigen wordt door 39% van de Vlaamse kiezers onderschreven. Kiezers die zich rekenen tot de arbeidersklasse verschillen weinig wat betreft deze opvatting van de algemene populatie van kiezers. Vakbondsleden en de ABVV-leden zijn het hier het minst mee eens (32% en 29%). Als we de vakbondsleden opdelen naar gelang ze vandaag lid zijn, of vroeger lid geweest zijn dan zien we dat de huidige leden het meest (helemaal) oneens zijn met deze uitspraak

(42%). Kiezers die vroeger lid zijn geweest van de vakbond gaan het meest mee met deze uitspraak - 47% is het hiermee (helemaal) eens.

Tabel 11: Antwoordverdeling op de stelling: “Zonder de vakbonden zouden werklozen aan hun lot worden overgelaten.” (Allen / Leden / ABVV / Subjectieve arbeidersklasse)

	Frequentie	% kiezers	% leden	% ABVV	% arbeiders- klasse
Helemaal oneens	39	3,4	2,6	2,2	1,2
Oneens	325	29,0	22,8	20,4	17,6
Noch oneens, noch eens	286	25,5	23,8	24,6	25,9
Eens	391	34,8	40,6	37,9	43,7
Helemaal eens	82	7,3	10,2	15,0	11,5
Totaal	1122	100,0	642	238	373

De vakbonden worden door 42% van de Vlaamse kiezers gezien als de verdedigers van de belangen van de werklozen, terwijl 32% dit niet zo ziet. Bij vakbondsleden (50%), ABVV-leden (53%) en kiezers die zich zien als komende uit de arbeidersklasse (55%) ziet de helft of meer de vakbonden als noodzakelijk om de belangen van de werklozen te verdedigen.

Tabel 12: Antwoordverdeling voor de stelling: “De vakbonden zijn te weinig bezig met de problemen van morgen.” (Allen / Leden / ABVV / Subjectieve arbeidersklasse)

	Frequentie	% kiezers	% leden	% ABVV	% arbeiders- klasse
Helemaal oneens	17	1,5	1,9	2,5	2,0
Oneens	274	24,6	31,0	32,0	27,4
Noch oneens, noch eens	342	30,8	30,7	32,5	32,7
Eens	400	36,0	31,1	28,6	34,6
Helemaal eens	79	7,1	5,2	4,4	3,3
Totaal	1111	100,0	636	237	370

Dat de vakbonden geen oog zouden hebben voor de problemen van de toekomst wordt onderschreven door 43% van de Vlaamse kiezers. Bij de kiezer-arbeider onderschrijft 38% deze stelling; bij de vakbondsleden 36%. ABVV-leden zijn het hier het minst mee eens, maar toch ziet nog 33% het op deze wijze.

Tabel 13: Antwoordverdeling op de stelling: “De vakbonden kunnen te weinig weerwerk bieden tegen grote multinationale bedrijven.” (Allen / Leden / ABVV / Subjectieve arbeidersklasse)

	Frequentie	% kiezers	% leden	% ABVV	% arbeiders- klasse
Helemaal oneens	25	2,3	1,9	2,0	1,1
Oneens	187	16,9	15,5	13,8	11,4
Noch oneens, noch eens	273	24,6	22,7	22,1	26,4
Eens	509	45,8	47,0	46,6	48,9
Helemaal eens	116	10,4	13,0	15,4	12,2
Totaal	1111	100,0	636	238	368

De mening dat de bonden relatief machteloos staan tegenover de multinationale ondernemingen wordt gedeeld door 56% van de Vlaamse kiezers. Vakbondsleden, ABVV-leden en de subjectieve arbeidersklasse onderschrijven dit met ruwweg eenzelfde frequentie (60 – 62%).

1.4. Het stakingsrecht in Vlaanderen

Tabel 14: Antwoordverdeling voor de stelling: “Het stakingsrecht is nodig om de belangen van de werknemers te kunnen verdedigen.” (Allen / Leden / ABVV / Subjectieve arbeidersklasse)

	Frequentie	% kiezers	% leden	% ABVV	% arbeiders- klasse
Helemaal oneens	22	1,9	1,9	2,8	1,1
Oneens	178	15,8	11,3	7,8	12,2
Noch oneens, noch eens	205	18,1	13,8	11,5	16,0
Eens	614	54,3	58,8	61,6	55,4
Helemaal eens	111	9,9	14,2	16,3	15,3
Totaal	1130	100,0	647	238	377

Er is een relatief sterke consensus dat het stakingsrecht nodig is om de belangen van de werknemers te kunnen verdedigen. 64% van de Vlaamse kiezers, 71% van de kiezers die zich tot de arbeidersklasse rekenen, 73% van alle vakbondsleden en 78% van de ABVV-leden ziet dit zo.

Tabel 15: Antwoordverdeling voor de stelling: “Bij publieke diensten zoals spoor of post mag nooit gestaakt worden.” (Allen / Leden / ABVV / Subjectieve arbeidersklasse)

	Frequentie	% kiezers	% leden	% ABVV	% arbeiders- klasse
Helemaal oneens	36	3,2	4,3	6,1	3,5
Oneens	404	35,8	41,9	41,5	37,5
Noch oneens, noch eens	243	21,6	22,2	20,6	22,2
Eens	355	31,5	25,8	26,5	31,4
Helemaal eens	90	8,0	5,8	5,4	5,4
Totaal	1128	100,0	645	238	374

Over het stakingsrecht in publieke diensten als spoor en post zijn de meningen dan weer verdeeld. Bij de Vlaamse kiezers zijn ongeveer evenveel kiezers het (helemaal) eens als (helemaal) oneens met de stelling dat bij het spoor en de post nooit zou mogen gestaakt worden (ca. 39% elk). De Vlaamse (subjectieve) arbeidersklasse kijkt vrij gelijkaardig tegen deze zaak aan als de gehele bevolking. Niet verwonderlijk denken vakbondsleden en ABVV-leden daar wat anders over. Toch stemt nog bijna een derde van deze groepen in met een verbod op staking bij spoor en post.

Tabel 16: Antwoordverdeling voor de stelling: “Het gerecht mag stakingen niet verbieden.” (Allen / Leden / ABVV / Subjectieve arbeidersklasse)

	Frequentie	% kiezers	% leden	% ABVV	% arbeiders- klasse
Helemaal oneens	29	2,5	1,5	0,7	2,0
Oneens	239	21,2	16,1	16,5	17,3
Noch oneens, noch eens	215	19,1	18,2	18,0	17,1
Eens	541	48,0	51,8	51,0	53,1
Helemaal eens	103	9,2	12,4	13,9	10,5
Totaal	1127	100,0	643	235	374

Wel vindt een meerderheid van de Vlaamse kiezers (57%) dat het gerecht stakingen niet mag verbieden. Dit loopt op tot haast twee op drie bij de kiezers die zich rekenen tot de arbeidersklasse, de vakbondsleden en de ABVV-leden. Het profiel van deze laatste drie categorieën op deze uitspraak is gelijklopend.

1.5. Redenen om lid te worden van een vakbond in Vlaanderen

Wat zijn de voornaamste redenen voor werknemers om zich bij een vakbond aan te sluiten? Om dit na te gaan legden we alle leden en ex-leden een aantal mogelijke redenen voor. Aan de respondenten werd gevraagd aan te geven in hoeverre ze elk van deze redenen belangrijk vinden (antwoordmogelijkheden: onbelangrijk – noch belangrijk, noch onbelangrijk – belangrijk).

Tabel 17: Belang van reden: *“Omdat de vakbonden de werkloosheidsuitkeringen uitbetalen.”* (Allen / Leden / ABVV / Subjectieve arbeidersklasse)

	Frequentie	% leden	% ABVV	% arbeiders- klasse
Onbelangrijk	259	39,1	43,6	29,7
Noch belangrijk, noch onbelangrijk	86	13,0	14,0	14,7
Belangrijk	317	47,9	42,3	55,6
Totaal	662	100,0	238	272

Van de (gewezen) Vlaamse vakbondsleden vindt 48% het feit dat de vakbonden de werkloosheidsuitkeringen (mee) uitbetalen belangrijk. Onder de ABVV-leden daalt dit tot 42%. Bij de Vlamingen die zich tot de arbeidersklasse rekenen vindt meer dan de helft (56%) dit belangrijk.

Tabel 18: Belang van reden: *“Omwille van de dienstverlening die de vakbonden me bieden bij het invullen van documenten, bij beroepsopleiding of individuele conflicten met werkgevers.”* (vakbondsleden / ABVV / Subjectieve arbeidersklasse)

	Frequentie	% leden	% ABVV	% arbeiders- klasse
Onbelangrijk	98	14,8	14,6	12,2
Noch belangrijk, noch onbelangrijk	85	12,8	11,8	14,1
Belangrijk	481	72,5	73,6	73,7
Totaal	664	100,0	238	274

Zowat 73% van alle vakbondsleden, ABVV-leden en Vlamingen die zich tot de arbeidersklasse rekenen vinden de dienstverlening (los van de werkloosheidsuitkering) belangrijk als reden om lid te worden van een vakbond. De vraagverwoording verwijst uitdrukkelijk naar individuele dienstverlening, al dan niet in conflict met de werkgever.

Tabel 19: Belang van reden: *“Omdat ik wilde meewerken aan een solidaire en democratische gemeenschap.”* (vakbondsleden / ABVV / Subjectieve arbeidersklasse)

	Frequentie	% leden	% ABVV	% arbeiders- klasse
Onbelangrijk	248	37,4	35,3	34,1
Noch belangrijk, noch onbelangrijk	185	27,9	25,1	28,0
Belangrijk	230	34,7	39,7	37,8
Totaal	663	100,0	238	273

De ideologische fundamenten van de vakbond – solidariteit en democratie – worden door zowat 35% van de vakbondsleden en 40% van de ABVV-leden naar voor geschoven als motivatie voor hun lidmaatschap. Vlamingen die zich tot de arbeidersklasse rekenen situeren zich tussen deze beiden in.

Tabel 20: Belang van reden: *“Omdat ik nu eenmaal uit een (soc – kath – lib) milieu kom en het logisch is dat ik lid werd van (ABVV – ACV – ACLVB).”* (vakbondsleden / ABVV / Subjectieve arbeidersklasse)

	Frequentie	% leden	% ABVV	% arbeiders- klasse
Onbelangrijk	357	54,4	56,0	50,4
Noch belangrijk, noch onbelangrijk	127	19,3	17,8	21,3
Belangrijk	173	26,3	26,2	28,3
Totaal	657	100,0	238	273

Het verzuilingsargument speelt nog voor ruim een kwart van de vakbondsleden, ABVV-leden en Vlamingen die zich identificeren met de arbeidersklasse mee om een keuze te maken tussen de verschillende vakbonden. 50 à 55% geeft aan socialisatie binnen één van de zuilen onbelangrijk te vinden. De verzuiling is dus geen sleutel meer tot het behouden en verwerven van (nieuwe) leden.

Het vermoeden is dat het belang van de verzuiling afneemt met de generatie. Daarom bekijken we de antwoordverdeling in functie van leeftijd. We delen de steekproef op in 6 leeftijdscategorieën en geven de percentages weer per generatie. Een chi-kwadraat test maakt duidelijk dat het belang van verzuiling inderdaad beduidend verschilt over de generaties heen ($p= 0,002$). Waar in de oudste leeftijdscategorie er nog een kleine 40%

de zuilaanhorigheid van het thuismilieu belangrijk vindt, zakt dit tot slechts 17% bij de jongste leeftijdsgroep.

Tabel 21: Belang van reden: *“Omdat ik nu eenmaal uit een (soc – kath – lib) milieu kom is het logisch dat ik lid werd van (ABVV – ACV – ACLVB).”* (naar generatie - rijpercentages)

	Onbelangrijk	Noch belangrijk, noch onbelangrijk	Belangrijk
18-24 jaar	47,8%	34,8%	17,4%
25-34 jaar	63,0%	18,5%	18,5%
35-44 jaar	59,4%	23,1%	17,5%
45-54 jaar	58,4%	14,3%	27,3%
55-64 jaar	50,0%	18,9%	31,1%
65+	41,1%	19,6%	39,3%
Totaal	54,4%	19,3%	26,3%

Tabel 22: Belang van reden: *“Omwille van een staking.”* (vakbondsleden / ABVV / Subjectieve arbeidersklasse)

	Frequentie	% leden	% ABVV	% arbeiders-klasse
Onbelangrijk	480	72,3	70,2	66,5
Noch belangrijk, noch onbelangrijk	101	15,2	14,9	16,2
Belangrijk	83	12,5	14,9	17,3
Totaal	664	100,0	238	274

De ervaring van een staking inspireert tussen 12% (de vakbondsleden) en 17% (subjectieve arbeidersklasse) om toe te treden tot een vakbond. Om en bij 70% noemt deze reden onbelangrijk.

Tabel 23: Belang van reden: “Omdat de vakbond het best de rechten van de werknemers verdedigt.” (vakbondsleden / ABVV / Subjectieve arbeidersklasse)

	Frequentie	% leden	% ABVV	% arbeiders- klasse
Onbelangrijk	110	16,6	14,2	15,0
Noch belangrijk, noch onbelangrijk	145	21,9	20,9	22,7
Belangrijk	408	61,5	64,9	62,3
Totaal	663	100,0	238	274

Zowat twee derde van elk van de onderzochte categorieën motiveert zijn of haar lidmaatschap van de vakbond door te verwijzen naar het werk dat de vakbonden doen om de rechten van de werknemers te verdedigen.

Tabel 24: Belang van reden: “Omdat ik sympathie heb voor sommige delegees of vertegenwoordigers van die vakbond.” (vakbondsleden / ABVV / Subjectieve arbeidersklasse)

	Frequentie	% leden	% ABVV	% arbeiders- klasse
Onbelangrijk	444	66,8	67,6	63,1
Noch belangrijk, noch onbelangrijk	110	16,5	15,8	18,2
Belangrijk	111	16,7	16,6	18,7
Totaal	664	100,0	238	274

Sympathie voor de individuele délégué vormt voor zowat 17% binnen elke onderzochte categorie een argument om lid te worden van een vakbond. Twee op drie geeft aan dat de délégué als persoon geen belangrijke motivatie is om lid te worden.

1.6. De links-rechts opvattingen in Vlaanderen

Tabel 25: Antwoordverdeling voor de stelling: *“De samenleving zou beter af zijn wanneer de overheid zich minder zou moeien met het bedrijfsleven.”* (Allen / Leden / ABVV / Subjectieve arbeidersklasse)

	Frequentie	% kiezers	% leden	% ABVV	% arbeiders- klasse
Helemaal oneens	29	2,6	3,7	5,6	2,4
Oneens	361	32,3	34,3	31,6	29,5
Noch oneens, noch eens	420	37,6	36,8	34,9	41,7
Eens	280	25,1	23,6	25,9	24,7
Helemaal eens	26	2,3	1,7	2,0	1,7
Totaal	1116	100,0	638	235	364

De grote omvang van de middencategorie (noch eens, noch oneens) - tussen de 35% (ABVV-leden) en 42% (Subjectieve arbeidersklasse) - geeft de onzekerheid aan van de Vlamingen met deze uitspraak. 35% van de Vlamingen is het er niet mee eens dat de overheid zich minder zou moeten moeien met het bedrijfsleven. Opvallend genoeg verschillen de vakbondsleden en de ABVV-leden niet van de algemene populatie. Bij de Vlaming die zich bij de arbeidersklasse rekent daalt dit tot 32% maar dit verschil is niet beduidend.

Tabel 26: Antwoordverdeling voor de stelling: *“De vrije markt werkt maar goed als de overheid er duidelijke regels voor opstelt.”* (Allen / Leden / ABVV / Subjectieve arbeidersklasse)

	Frequentie	% kiezers	% leden	% ABVV	% arbeiders- klasse
Helemaal oneens	2	0,2	0	0	0
Oneens	105	9,4	8,5	7,1	7,1
Noch oneens, noch eens	297	26,7	27,2	24,9	27,9
Eens	643	57,8	58,1	59,7	57,9
Helemaal eens	66	6,0	6,1	8,4	7,1
Totaal	1112	100,0	636	234	363

Goed 64% van de Vlamingen is van oordeel dat de overheid de vrije markt dient te reguleren. Dit loopt op tot 68% bij de ABVV leden.

Tabel 27: Antwoordverdeling voor de stelling: “*Het is noodzakelijk dat de overheid sterk aanwezig is in belangrijke sectoren zoals openbaar vervoer, energie en watervoorziening.*” (Allen / Leden / ABVV / Subjectieve arbeidersklasse)

	Frequentie	% kiezers	% leden	% ABVV	% arbeiders- klasse
Helemaal oneens	8	0,7	0,9	0	1,3
Oneens	84	7,5	6,6	4,9	5,0
Noch oneens, noch eens	146	13,0	11,6	10,4	12,0
Eens	716	63,9	64,9	64,8	67,7
Helemaal eens	166	14,8	16,1	19,9	13,9
Totaal	1119	100,0	640	235	368

Er is haast unanimititeit dat de overheid sterk aanwezig moet zijn in de sectoren van openbaar vervoer, energie en water, maar liefst 79% van de Vlamingen denkt er zo over. De ABVV-leden zijn net nog wat meer overtuigd hiervan, 85% van hen is deze mening toegedaan.

Tabel 28: Antwoordverdeling voor de stelling: “*Het bedrijfsleven moet meer vrijheid krijgen. Daarom moet de regelgeving voor bedrijven afgebouwd worden.*” (Allen / Leden / ABVV / Subjectieve arbeidersklasse)

	Frequentie	% kiezers	% leden	% ABVV	% arbeiders- klasse
Helemaal oneens	19	1,7	2,3	2,8	1,3
Oneens	320	28,8	32,2	31,0	25,5
Noch oneens, noch eens	423	38,1	38,6	43,5	43,8
Eens	311	28,0	24,4	22,0	25,1
Helemaal eens	37	3,3	2,5	0,8	4,3
Totaal	1110	100,0	634	232	364

De haast tegenovergestelde uitspraak dat het bedrijfsleven meer vrijheid moet krijgen en regelgeving voor bedrijven afgebouwd moet worden brengt de Vlaming en het ABVV-lid aan het twijfelen. Bijna 40% kiest voor de middencategorie (noch mee eens – noch mee oneens). Ongeveer 31% van de Vlamingen is het (helemaal) eens met meer vrijheid voor het bedrijfsleven, terwijl ongeveer evenveel Vlamingen hier tegenstander van is. Bij de ABVV-leden tellen we minder voorstanders van meer vrijheid voor het bedrijfsleven (23%).

1.7. Vertrouwen in de vakbonden in Vlaanderen

Hoeveel vertrouwen heeft de Vlaming in de vakbonden? 22% van de Vlaamse kiezers geeft aan (zeer) veel vertrouwen in de vakbonden te hebben. 39% vertrouwt de vakbonden (zeer) weinig. Bij de vakbondsleden loopt het vertrouwen op tot 29%, bij ABVV-leden tot 37% en bij Vlamingen die zich subjectief tot de arbeidersklasse rekenen tot 33%. Merk op dat tussen de 36% en de 41% zegt de vakbonden niet veel en niet weinig te vertrouwen afhankelijk van de categorie die men bekijkt.

Tabel 29: Antwoordverdeling voor vertrouwen in de vakbonden (Allen / Leden / ABVV / Subjectieve arbeidersklasse)

	Frequentie	% kiezers	% leden	% ABVV	% arbeidersklasse
1 ZWV	129	11,5	7,9	8,7	7,5
2 WV	312	27,7	21,7	18,4	23,4
3 NV-NW	433	38,5	41,2	35,4	36,2
4 VV	243	21,6	28,2	35,9	31,8
5 ZVV	7	0,6	1,1	1,7	1,1
Totaal	1125	100,0	647	238	375

ZWV: Zeer weinig vertrouwen / WV: Weinig vertrouwen / NV-NW: Noch veel – Noch weinig vertrouwen / VV: Veel vertrouwen / ZVV: Zeer veel vertrouwen

Of het vertrouwen in vakbonden uitzonderlijk laag is of niet kan beoordeeld worden door te vergelijken met andere instituties, zoals bijvoorbeeld politieke partijen. Slechts 13% van de Vlamingen spreekt vertrouwen uit in de politieke partijen. Dit is nog uitdrukkelijk minder bij de ABVV-leden (8%) en bij de Vlamingen die zich identificeren als arbeidersklasse (7%). De niet veel – niet weinig categorie vertegenwoordigt tussen de 33% en de 43% afhankelijk van de categorie die men bekijkt. Hoewel het vertrouwen in de vakbond niet als hoog omschreven kan worden, is de situatie in vergelijking met politieke partijen nog redelijk in 2014.

Tabel 30: Antwoordverdeling voor vertrouwen in politieke partijen. (Allen / Leden / ABVV / Subjectieve arbeidersklasse)

	Frequentie	% kiezers	% leden	% ABVV	% arbeidersklasse
1 ZWV	105	9,3	11,2	12,7	14,4
2 WV	410	36,4	37,1	41,4	45,2
3NV-NW	489	43,3	41,5	37,8	33,2
4 VV	123	10,9	10,0	7,6	6,9
5ZVV	2	0,2	0,2	0,6	0,3
Totaal	1129	100,0	645	235	374

ZWV: Zeer weinig vertrouwen / WV: Weinig vertrouwen / NV-NW: Noch veel, Noch weinig vertrouwen / VV: Veel vertrouwen / ZVV: Zeer veel vertrouwen

Vergelijken we het vertrouwen even over de tijd heen. Onderstaande tabel geeft voor de periode 1994-2014 weer hoeveel procent van de Vlamingen (zeer) veel vertrouwen stelden in de vakbonden op basis van het Belgisch Nationaal Verkiezingsonderzoek (ISPO-KU Leuven)².

Tabel 31: Veel en zeer veel vertrouwen in vakbonden 1995 – 2014.

	2014	2010	2007	1999	1995
Vlaanderen	22,2	24,7	26,7	18,2	15,8
Franstalig België	25,8	-	33,2*	20,1*	15,9*

* Enkel Wallonië. In 2010 werd deze vraag niet gesteld in het Franstalig gedeelte van België. In 1991 en 2003 werd de vraag naar het vertrouwen in de vakbonden niet gesteld in het Belgisch verkiezingsonderzoek.

Abstractie makende van de uitzonderlijke score in Wallonië in 2007, zijn er geen beduidende verschillen in het vertrouwen dat de kiezers stellen in de vakbonden tussen Vlaanderen en Franstalig België. In vergelijking met de jaren '90, waar zowat 15 à 20% van de kiezers (zeer) veel vertrouwen hadden in de vakbonden, is er een duidelijke toename van het vertrouwen in vakbonden op te merken, met een piek in 2007. Sinds 2007 lijkt zich een daling in het vertrouwen in vakbonden voor te doen, maar het vertrouwensniveau ligt vandaag duidelijk hoger dan in de jaren 1990.

² In het Europees Waarden Onderzoek (EVS) wordt een soortgelijke vraag gesteld. De antwoordcategorieën in het EVS hebben echter geen middenalternatief, wat vergelijking met de resultaten van het Belgisch Nationaal Verkiezingsonderzoek problematisch maakt. De tendens van het stijgend vertrouwen sinds de eeuwwisseling wordt echter bevestigd.

Deel 2. Franstalig België

De resultaten die hier besproken worden hebben betrekking op een vergelijking van de bevolking van Wallonië (en de Franstalige Brusselaars), de Franstalige vakbondsleden, de FGTB-leden en zij die zich subjectief rekenen tot de arbeidersklasse. We volgen dezelfde opdeling als in het deel over de Vlaamse kiezers.

2.1. Data en methode

Ook dit gedeelte van het rapport is gebaseerd op de surveygegevens afkomstig uit het postelelectorale Belgische Nationaal Verkiezingsonderzoek (BNES) 2014. Het Belgisch Franstalige luik van het Belgisch Nationaal Verkiezingsonderzoek (BNES) 2014 bestaat uit een face-to-face survey bij de stemgerechtigde Belgen van 18 jaar of ouder in Wallonië en Brussel. In de periode **09.10.2014** tot **06.06.2015** werden **719 Franstalige Belgische kiezers** bevestigd door een interviewer middels een persoonlijk interview. Deze respondenten werden via een tweetrapsteekproef (gemeente en respondent) toevallig gekozen uit de Belgisch Franstalige volwassen bevolking. Het Rijksregister vormde het steekproefkader. De bevestiging gebeurde bij de kiezers thuis door middel van een face-to-face interview uitgevoerd via een Computer Aided Personal Interviewing (CAPI) protocol. De gemiddelde duurtijd van een interview was 70 minuten. Wanneer we geselecteerde respondenten die ernstig ziek of dement waren, geen Frans spraken, niet stemgerechtigd waren, op onbestaande adressen woonden, of overleden waren sinds de verkiezingsdag niet meerekenen, kan de responsgraad in deze studie geschat worden op op **39,3%**.

2.2. Lidmaatschap vakbond in Franstalig België

Tabel 32: Bent U momenteel lid van een vakbond? (Franstalig België) (Allen / Subjectieve arbeidersklasse)

	Frequentie	% kiezers	% arbeidersklasse
Ja	284	41,6	50,4
Neen	399	58,4	49,6
Totaal	683	100,0	224

Ongeveer 42% van de Franstalige kiezers zegt momenteel lid te zijn van een vakbond. Dit loopt op tot 50% bij de kiezers die zich subjectief tot de arbeidersklasse rekenen. In de gehele populatie van Franstalige kiezers identificeert 33% zich met de arbeidersklasse.

Tabel 33: Bent U vroeger ooit lid van een vakbond geweest? (Franstalig België) (Allen / Subjectieve arbeidersklasse)

	Frequentie	% kiezers	% arbeidersklasse
Ja	130	32,5	41,0
Neen	271	67,5	59,0
Totaal	401	100,0	113

Wanneer ook zij die lid zijn geweest van een vakbond (zowat één derde van zij die nu geen lid zijn) dan komen we op 61% van de bevraagde Franstaligen die lid zijn of geweest zijn van een vakbond. Bij de subjectieve arbeidersklasse klimt dit cijfer naar 71%.

Tabel 34: Van welke vakbond (Franstalig België)? (Allen / Subjectieve arbeidersklasse)

	Frequentie	% leden	% arbeidersklasse
ABVV	4	1,0	
ACV	2	0,5	1,2
ACLVB	3	0,6	1,6
FGTB	237	57,7	69,9
CSC	130	31,8	18,4
CGSLB	20	4,9	5,1
Andere	14	3,5	3,8
Totaal	410	100,0	158

58% van de zij die lid zijn of lid geweest zijn van een vakbond, zijn lid van het FGTB en 32% zijn lid (geweest) van het CSC. Er is een duidelijk verband tussen (gewezen) lidmaatschap van een vakbond en zich rekenen tot de subjectieve arbeidersklasse. Van deze laatsten is 70% lid (geweest) van het FGTB en 18 van CSC. Wie zich met de arbeidersklasse identificeert, blijkt zich eerder bij FGTB dan bij CSC aan te sluiten.

2.3. Beeldvorming over de vakbonden in Franstalig België

In onderstaande tabellen bekijken we eerst hoe de gehele Belgische Franstalige bevolking aankijkt tegen de vakbonden en vergelijken dit met volgende groepen: de Franstalige Belgen die lid zijn of lid geweest zijn van een vakbond (CSC, FGTB en CGSLB); de Franstalige Belgen die lid zijn of lid geweest zijn van het FGTB; en diegenen die zich subjectief rekenen tot de arbeidersklasse. In elk van de kolommen wordt steeds de groepsomvang waarop de berekeningen plaatsgrijpen weergegeven. Respondenten die geen antwoord op de betreffende vraag gaven worden buiten beschouwing gelaten. Deze vergelijking maakt mogelijk om na te gaan in welke mate de (voormalige) FGTB leden aansluiten bij de gehele bevolking, bij de bevolking die zich identificeert met de arbeidersklasse en bij de leden van alle vakbonden ofwel dat zij afwijkt van deze groepen.

Tabel 35: Antwoordverdeling voor de stelling: *“Ook vandaag zijn vakbonden nog nodig om onze sociale rechten te beschermen.”* (Allen / Leden / FGTB / Subjectieve arbeidersklasse)

	Frequentie	% kiezers	% leden	% FGTB	% arbeiders- klasse
Helemaal oneens	23	3,4	3,2	2,3	4,3
Oneens	30	4,4	3,2	2,1	3,1
Noch eens, noch oneens	75	11,0	10,1	7,2	8,8
Eens	381	56,0	54,2	56,2	53,5
Helemaal eens	171	25,2	29,3	32,3	30,3
Totaal	679	100,0	100,0	237	224

Voor zowat 81% van de Franstalige kiezers vervullen de vakbonden de rol van beschermer van de sociale rechten. Dit loopt op tot 88% bij de leden van het FGTB.

Tabel 36: Antwoordverdeling voor de stelling: “De vakbonden moeten een veel hardere politiek voeren, willen zij de belangen van de werknemers werkelijk kunnen behartigen.” (Allen / Leden / FGTB / Subjectieve arbeidersklasse)

	Frequentie	% kiezers	% leden	% FGTB	% arbeiders- klasse
Helemaal oneens	54	8,1	5,1	2,6	2,4
Oneens	167	24,7	22,6	18,3	14,8
Noch eens, noch oneens	160	23,7	27,0	25,9	21,0
Eens	217	32,2	30,8	37,5	43,4
Helemaal eens	77	11,4	14,5	15,6	18,3
Totaal	674	100,0	100,0	237	100,0

Zowat 44% van de Franstalige kiezers is het eens dat de vakbonden een hardere politiek moeten voeren om werkelijk de belangen van de werknemers te behartigen. Dit loopt op tot 53% bij FGTB leden en tot 62% bij zij die zich identificeren met de arbeidersklasse.

Tabel 37: Antwoordverdeling voor de stelling: “De vakbonden in (Wallonië / Brussel) België verdedigen de belangen van de werknemers goed.” (Allen / Leden / FGTB / Subjectieve arbeidersklasse)

	Frequentie	% kiezers	% leden	% FGTB	% arbeiders- klasse
Helemaal oneens	40	6,1	5,8	4,3	5,0
Oneens	148	22,3	22,5	21,5	21,3
Noch eens, noch oneens	196	29,5	28,9	27,7	25,8
Eens	247	37,3	37,0	40,5	42,4
Helemaal eens	32	4,8	5,9	5,9	5,6
Totaal	663	100,0	100,0	237	224

42% van de Franstalige kiezers vinden dat de vakbonden de belangen van de werknemers goed verdedigen. Enkel zij die zich rekenen tot de arbeidersklasse zien dit nog beduidend positiever (48%).

Tabel 38: Antwoordverdeling voor de stelling: “De vakbonden hebben in ons land te veel macht.” (Allen / Leden / FGTB / Subjectieve arbeidersklasse)

	Frequentie	% kiezers	% leden	% FGTB	% arbeiders- klasse
Helemaal oneens	43	6,4	8,3	9,6	10,8
Oneens	198	29,4	35,5	39,1	35,1
Noch eens, noch oneens	185	27,5	26,7	28,3	25,6
Eens	165	24,4	19,9	16,7	20,0
Helemaal eens	83	12,3	9,6	6,3	8,4
Totaal	674	100,0	391	237	222

Zowat 37% van de Franstalige kiezers vinden dat de vakbonden in België te veel macht hebben. Dit zakt tot zowat 30% bij de (gewezen) vakbondsleden en zij die zich identificeren met de arbeidersklasse. Slechts 23% van de FGTB-leden vindt dat dit het geval is.

Tabel 39: Antwoordverdeling voor de stelling: “De vakbonden staan fundamentele economische hervormingen te veel in de weg.” (Allen / Leden / FGTB / Subjectieve arbeidersklasse)

	Frequentie	% kiezers	% leden	% FGTB	% arbeiders- klasse
Helemaal oneens	30	4,6	8,3	7,7	9,1
Oneens	147	22,3	35,5	26,8	26,1
Noch eens, noch oneens	212	32,0	26,7	31,2	30,3
Eens	203	30,7	19,9	25,8	27,5
Helemaal eens	69	10,5	9,6	8,6	7,0
Totaal	662	100,0	100,0	233	215

De bewering dat de vakbonden fundamentele economische hervormingen te veel in de weg staan, wordt door 41% van Franstalige kiezers onderschreven. Onder vakbondsleden is slechts 30% deze mening toegedaan. De FGTB-leden en Franstalige kiezers die zich identificeren met de arbeidersklasse zijn verdeeld. Zowat één op drie is het eens met deze stelling, maar daartegenover staan een even grote groep die het hier mee oneens is.

Tabel 40: Antwoordverdeling voor de stelling: “De vakbonden verdedigen enkel hun eigen belang.” (Allen / Leden / FGTB / Subjectieve arbeidersklasse)

	Frequentie	% kiezers	% leden	% FGTB	% arbeiders-klasse	% nu lid	% vroeger lid
Helemaal oneens	37	5,5	6,2	5,7	7,3	7,7	2,7
Oneens	225	33,3	38,1	41,8	35,1	38,5	35,2
Noch eens, noch oneens	192	28,5	28,2	29,5	25,5	34,3	16,6
Eens	148	22,0	18,2	14,2	19,5	13,7	28,4
Helemaal eens	73	10,8	9,3	8,7	12,6	5,8	17,1
Totaal	674	100,0	100,0	235	222	100,0	100,0

De stelling dat de vakbonden alleen hun eigen belang dienen wordt door 30% van de Franstalige kiezers onderschreven. Een goede 39% is het daar niet mee eens. Onder vakbondsleden en leden van het FGTB loopt het aandeel tegenstanders van deze opvatting op tot respectievelijk 44% en 47%. Als we de huidige vakbondsleden afzetten tegen de voormalige vakbondsleden dan zijn het de vroegere vakbondsleden die het duidelijk veel meer eens zijn met deze uitspraak.

Tabel 41: Antwoordverdeling voor de stelling: “Zonder de vakbonden zouden werklozen aan hun lot worden overgelaten.” (Allen / Leden / FGTB / Subjectieve arbeidersklasse)

	Frequentie	% kiezers	% leden	% FGTB	% arbeiders-klasse
Helemaal oneens	32	4,8	4,4	1,4	4,9
Oneens	142	21,3	19,3	13,6	9,8
Noch eens, noch oneens	162	24,2	23,7	22,7	25,8
Eens	243	36,3	36,5	43,9	40,2
Helemaal eens	90	13,5	16,2	18,4	19,3
Totaal	669	100,0	100,0	237	223

De helft van de Franstalige kiezers ziet de vakbonden als de verdedigers van de werklozen. Dit loopt op binnen de andere categorieën om zijn hoogtepunt te bereiken bij de FGTB-leden en zij die identificeren met de arbeidersklasse. 62% van de FGTB-leden en 60% van de subjectieve arbeidersklasse is van oordeel dat werklozen aan hun lot overgelaten zouden worden zonder de vakbonden.

Tabel 42: Antwoordverdeling voor de stelling: “De vakbonden zijn te weinig bezig met de problemen van morgen.” (Allen / Leden / FGTB / Subjectieve arbeidersklasse)

	Frequentie	% kiezers	% leden	% FGTB	% arbeiders- klasse
Helemaal oneens	15	2,3	3,0	3,3	2,3
Oneens	182	27,8	33,9	34,5	32,7
Noch eens, noch oneens	172	26,3	25,3	28,0	24,7
Eens	225	34,4	28,9	25,8	31,9
Helemaal eens	61	9,3	8,9	8,2	8,4
Totaal	655	100,0	100,0	231	218

44% van de Franstalige kiezers vindt dat de vakbonden te weinig bezig zijn met de problemen van morgen. Dit neemt iets af bij de vakbondsleden (38%) en de zij die zich rekenen tot de arbeidersklasse (40%). Slechts 34% van de FGTB-leden vindt dat dit het geval is.

Tabel 43: Antwoordverdeling voor de stelling: “De vakbonden kunnen te weinig weerwerk bieden tegen grote multinationale bedrijven.” (Allen / Leden / FGTB / Subjectieve arbeidersklasse)

	Frequentie	% kiezers	% leden	% FGTB	% arbeiders- klasse
Helemaal oneens	10	1,6	1,1	0,9	1,6
Oneens	85	12,9	11,3	9,1	11,7
Noch eens, noch oneens	159	24,1	22,9	23,9	19,2
Eens	289	44,0	44,7	43,5	44,3
Helemaal eens	114	17,3	20,0	22,6	23,2
Totaal	657	100,0	100,0	232	216

61% van de Franstalige kiezers onderschrijft dat er ongelijke machtsverhoudingen bestaan tussen vakbonden en multinationale bedrijven. Dit loopt lichtjes op bij de vakbondsleden en leden van het FGTB. 67% van de kiezers die zich tot de arbeidersklasse rekenen vinden dat de vakbonden te weinig weerwerk bieden tegen de multinationale bedrijven.

2.4. Het stakingsrecht in Franstalig België

Tabel 44: Antwoordverdeling voor de stelling: *“Het stakingsrecht is nodig om de belangen van de werknemers te kunnen verdedigen.”* (Allen / Leden / FGTB / Subjectieve arbeidersklasse)

	Frequentie	% kiezers	% leden	% FGTB	% arbeiders- klasse
Helemaal oneens	20	3,0	2,7	2,1	4,6
Oneens	59	8,7	6,8	7,0	5,1
Noch eens, noch oneens	94	13,8	14,6	12,4	12,0
Eens	338	49,5	48,3	50,3	51,4
Helemaal eens	171	25,0	27,6	28,2	26,9
Totaal	683	100,0	100,0	237	224

Ongeveer 75% van de Franstaligen binnen elke categorie vindt dat het stakingsrecht nodig is om de belangen van de werknemers te verdedigen.

Tabel 45: Antwoordverdeling voor de stelling: *“Bij publieke diensten zoals spoor of post mag nooit gestaakt worden.”* (Allen / Leden / FGTB / Subjectieve arbeidersklasse)

	Frequentie	% kiezers	% leden	% FGTB	% arbeiders- klasse
Helemaal oneens	69	10,2	14,2	14,8	11,9
Oneens	248	36,3	37,6	38,7	37,2
Noch eens, noch oneens	147	21,5	23,2	23,5	19,9
Eens	164	24,0	18,6	16,4	23,0
Helemaal eens	55	8,1	6,4	6,6	8,0
Totaal	683	100,0	100,0	235	226

Over het stakingsrecht in publieke diensten als spoor en post zijn de meningen maar relatief beperkt verdeeld bij de Franstalige kiezers. 47% van de kiezers verwerpt het idee dat in deze diensten nooit mag gestaakt worden. Die loopt op bij de vakbondsleden en de FGTB-leden tot 53%.

Tabel 46: Antwoordverdeling voor de stelling: “*Het gerecht mag stakingen niet verbieden.*” (Allen / Leden / FGTB / Subjectieve arbeidersklasse)

	Frequentie	% kiezers	% leden	% FGTB	% arbeiders- klasse
Helemaal oneens	19	2,7	2,6	2,4	2,7
Oneens	113	16,7	14,6	10,0	13,2
Noch eens, noch oneens	86	12,7	11,6	13,1	12,7
Eens	331	48,9	49,1	49,9	49,8
Helemaal eens	128	18,9	22,0	24,6	21,7
Totaal	678	100,0	100,0	235	223

68% van de Franstalige kiezers vinden dat het gerecht stakingen niet mag verbieden. Dit loopt op tot om en bij de 70 à 75% in de andere categorieën.

2.5. Reden om lid te worden van een vakbond in Franstalig België

Tabel 47: Belang van reden: “*Omdat de vakbond de werkloosheidsuitkeringen uitbetaald.*” (vakbondsleden / FGTB / Subjectieve arbeidersklasse)

	Frequentie	% leden	% FGTB	% arbeiders- klasse
Onbelangrijk	165	39,9	36,6	33,1
Noch belangrijk, noch onbelangrijk	62	15,0	14,0	12,6
Belangrijk	186	45,0	49,4	54,3
Totaal	413	100,0	237	159

Voor 45% van de (gewezen) Franstalige vakbondsleden is het feit dat vakbonden de uitkering van de werkloosheidsvergoedingen uitbetalen een belangrijke motief om zich aan te sluiten. Dit loopt op tot 54% bij hen die zich identificeren met de arbeidersklasse.

Tabel 48: Belang van reden: *“Omwille van de dienstverlening die de vakbond me bieden bij het invullen van documenten, bij beroepsopleiding of individuele conflicten met werkgevers.”* (vakbondsleden / FGTB / Subjectieve arbeidersklasse)

	Frequentie	% leden	% FGTB	% arbeiders- klasse
Onbelangrijk	78	18,9	19,2	14,2
Noch belangrijk, noch onbelangrijk	33	8,0	8,2	5,6
Belangrijk	302	73,1	72,6	80,2
Totaal	413	100,0	237	158

Bijna driekwart van de vakbondsleden vindt de dienstverlening van de vakbonden een belangrijke reden om lid te worden van een vakbond. FGTB-leden wijken niet af van alle vakbondsleden. (Gewezen) leden die zich rekenen tot de arbeidersklasse vinden dit nog meer een reden (80%).

Tabel 49: Belang van reden: *“Omdat ik wilde meewerken aan een solidaire en democratische gemeenschap.”* (vakbondsleden / FGTB / Subjectieve arbeidersklasse)

	Frequentie	% leden	% FGTB	% arbeiders- klasse
Onbelangrijk	120	29,1	24,5	27,3
Noch belangrijk, noch onbelangrijk	72	17,4	16,0	16,6
Belangrijk	221	53,5	59,6	56,1
Totaal	413	100,0	237	159

Het ideologisch motief – namelijk: willen meewerken aan een solidaire en democratische samenleving – om lid van een vakbond te worden geldt als belangrijk voor 54% van de Franstalige vakbondsleden. Voor de FGTB-leden loopt dit op tot 60%.

Tabel 50: Belang reden: "Omdat ik nu eenmaal uit een (soc – kath – lib) milieu kom en het logisch is dat ik lid werd van (FGTB – CSC – CGSLB)." (vakbondsleden / FGTB / Subjectieve arbeidersklasse)

	Frequentie	% leden	% FGTB	% arbeiders- klasse
Onbelangrijk	233	57,0	49,5	52,2
Noch belangrijk, noch onbelangrijk	71	17,2	18,3	16,6
Belangrijk	105	25,7	32,1	31,2
Totaal	409	100,0	237	158

Het verzuilingsargument om een van de vakbonden te kiezen speelt nog bij een kwart tot een derde van respectievelijk de vakbondsleden, de FGTB-leden en zij die zich tot de arbeidersklasse rekenen. De helft of meer geeft aan dit onbelangrijk te vinden.

Bekeken in functie van de leeftijd zien we dat het verzuilingsargument stelselmatig afneemt naarmate het oudere cohorten betreft. Binnen de oudste cohorte speelt het verzuilingsargument nog voor 44%, bij de jongste categorie slechts voor 17%.

Tabel 51: Belang van reden: "Omdat ik nu eenmaal uit een (soc – kath – lib) milieu kom is het logisch dat ik lid werd van (ABVV – ACV – ACLVB)." (rijpercentages – naar generatie)

	Onbelangrijk	Noch belangrijk, noch onbelangrijk	Belangrijk
18-24 jaar	50,0%	33,3%	16,7%
25-34 jaar	57,7%	22,5%	19,7%
35-44 jaar	70,6%	14,1%	15,3%
45-54 jaar	60,4%	15,6%	24,0%
55-64 jaar	53,8%	14,1%	32,1%
65+	37,7%	18,0%	44,3%
Totaal	57,0	17,2	25,7

Tabel 52: Belang van reden: “*Omwille van een staking.*” (vakbondsleden / FGTB / Subjectieve arbeidersklasse)

	Frequentie	% leden	% FGTB	% arbeiders- klasse
Onbelangrijk	308	74,4	70,9	67,7
Noch belangrijk, noch onbelangrijk	64	15,4	17,9	21,9
Belangrijk	42	10,2	11,2	10,4
Totaal	414	100,0	237	159

Stakingen vormen geen belangrijke motivatie om lid van een vakbond te worden. Slechts 10% van de Franstalige vakbondsleden motiveert zijn of haar lidmaatschap door naar een staking te verwijzen, terwijl 74% deze motivatie onbelangrijk vindt. Dit is iets minder het geval bij zij die zich identificeren bij de arbeidersklasse, waar ‘slechts’ 68% stakingen als een onbelangrijke motivatie bestempelt.

Tabel 53: Belang van reden: “*Omdat de vakbond het best de rechten van de werknemers verdedigt.*” (vakbondsleden / FGTB / Subjectieve arbeidersklasse)

	Frequentie	% leden	% FGTB	% arbeiders- klasse
Onbelangrijk	66	15,9	12,0	13,1
Noch belangrijk, noch onbelangrijk	83	20,1	22,3	20,3
Belangrijk	265	64,0	65,7	66,6
Totaal	414	100,0	237	159

In Franstalig België ziet zowat twee derde van elk van de onderzochte categorieën zich lid worden van een vakbond omdat vakbonden het best de belangen van de werknemers verdedigen.

Tabel 54: Belang van reden: *“Omdat ik sympathie heb voor sommige delegés of vertegenwoordigers van die vakbond.”* (vakbondsleden / FGTB / Subjectieve arbeidersklasse)

	Frequentie	% leden	% FGTB	% arbeiders- klasse
Onbelangrijk	286	69,2	69,2	69,1
Noch belangrijk, noch onbelangrijk	56	13,6	15,2	15,9
Belangrijk	71	17,2	15,5	15,0
Totaal	413	100,0	237	159

Zowel in Franstalig België als in Vlaanderen vormt de individuele délégué voor zowat 17% binnen elke onderzochte categorie een motief om lid te worden van een vakbond. Twee op drie van de vakbondsleden geeft aan het individu van de délégué niet belangrijk te vinden.

2.6. De links-rechts opvattingen in Franstalig België

Tabel 55: Antwoordverdeling voor stelling: *“De samenleving zou beter af zijn wanneer de overheid zich minder zou moeien met het bedrijfsleven.”* (allen / leden / FGTB / Subjectieve arbeidersklasse)

	Frequentie	% kiezers	% leden	% FGTB	% arbeiders- klasse
Helemaal oneens	27	4,1	5,5	6,1	4,2
Oneens	221	33,7	36,4	36,1	27,3
Noch eens, noch oneens	204	31,1	31,6	35,5	27,5
Eens	174	26,6	23,6	20,5	36,5
Helemaal eens	29	4,5	2,9	1,9	4,5
Totaal	654	100,0	385	233	257

De relatief grote omvang van de noch eens noch oneens-categorie (om en bij een derde met uitzondering van zij die zich identificeren met de arbeidersklasse) geeft aan dat er bij de respondenten een relatief grote onzekerheid heerst over deze uitspraak dat de overheid zich minder moet bemoeien met het bedrijfsleven. Dat gezegd zijnde, zien we dat iets meer kiezers (38%) deze de stelling tegenspreken dan dat ze het er mee eens zijn (31%). Bij vakbondsleden en FGTB-leden klimt het percentage oneens naar 42% en daalt het aandeel van zij die het eens zijn naar 22 – 25%. Enkel bij zij die zich

identificeren met de arbeidersklasse zien we een omgekeerde trend. 41% is het eens met de idee dat de overheid zich minder moet moeien met het bedrijfsleven, 32% is het er oneens mee.

Tabel 56: Antwoordverdeling voor stelling: *“De vrije markt werkt maar goed als de overheid er duidelijke regels voor opstelt.”* (allen / leden / FGFB / Subjectieve arbeidersklasse)

	Frequentie	% kiezers	% leden	% FGFB	% arbeiders- klasse
Helemaal oneens	14	2,1	3,4	4,3	4,3
Oneens	100	15,0	14,6	13,2	12,2
Noch eens, noch oneens	177	26,6	25,9	27,4	25,5
Eens	325	48,8	49,1	48,9	49,5
Helemaal eens	50	7,4	7,0	6,2	8,6
Totaal	665	100,0	392	234	221

In Franstalig België vind ca. 56% binnen elke onderzochte categorie dat de overheid de vrije markt dient te reguleren. Dit is duidelijk minder dan in Vlaanderen waar 64 à 68% (ABVV-leden) dit vinden.

Tabel 57: Antwoordverdeling voor stelling: *“Het is noodzakelijk dat de overheid sterk aanwezig is in belangrijke sectoren zoals openbaar vervoer, energie en watervoorziening.”* (allen / leden / FGFB / Subjectieve arbeidersklasse)

	Frequentie	% kiezers	% leden	% FGFB	% arbeiders- klasse
Helemaal oneens	6	0,9	0,7	0,7	1,4
Oneens	46	6,9	9,4	8,5	8,5
Noch eens, noch oneens	96	14,3	13,9	15,2	14,4
Eens	388	57,8	55,8	52,2	54,2
Helemaal eens	135	20,1	20,3	23,4	21,6
Totaal	672	100,0	393	237	222

Onafhankelijk van welke categorie er onderzocht wordt, vindt ca. 75% van de Franstalige Belgen dat de overheid sterk aanwezig moet zijn in sectoren openbaar vervoer, energie en watervoorzieningen.

Tabel 58: Antwoordverdeling voor stelling: “*Het bedrijfsleven moet meer vrijheid krijgen. Daarom moet de regelgeving voor bedrijven afgebouwd worden.*” (allen / leden / FGTB / Subjectieve arbeidersklasse)

	Frequentie	% kiezers	% leden	% FGTB	% arbeiders- klasse
Helemaal oneens	58	8,8	11,1	12,6	8,4
Oneens	295	44,5	44,2	42,8	35,8
Noch eens, noch oneens	199	30,1	31,0	29,6	34,6
Eens	93	14,0	10,9	10,5	15,8
Helemaal eens	17	2,6	2,8	4,6	5,3
Totaal	663	100,0	387	235	225

54% van de Franstalige kiezers is het oneens met een afbouw van de regelgeving voor bedrijven. Vakbondsleden en leden FGTB denken daar eveneens zo over. Enkel bij zij die zich identificeren met de arbeidersklasse vinden we een ander patroon: ‘slechts’ 44% van hen is het hier mee oneens. Merk de zeer grote groep die het middenalternatief (noch eens, noch oneens) selecteert, wat aangeeft dat er sterkte twijfel bestaat ten aanzien van deze stelling.

2.7. Vertrouwen in de vakbonden in Franstalig België

Tabel 59: Antwoordverdeling voor vertrouwen in de vakbonden. (allen / leden / FGTB / Subjectieve arbeidersklasse)

	Frequentie	% kiezers	% leden	% FGTB	% arbeiders- klasse
ZWV	93	13,6	11,6	10,4	14,3
WV	159	23,4	21,3	20,1	17,8
NW - NV	252	37,1	37,2	35,1	30,7
VV	155	22,8	25,8	30,0	30,7
ZVV	21	3,0	4,1	4,3	6,6
Totaal	679	100,0	396	237	224

ZWV: Zeer weinig vertrouwen / WV: Weinig vertrouwen / NV-NW: Noch veel – Noch weinig vertrouwen / VV: Veel vertrouwen / ZVV: Zeer veel vertrouwen

Ongeveer 25% van de Franstalige kiezers zegt (zeer) veel vertrouwen te hebben in de vakbonden, terwijl 37% wantrouwen uitspreekt. Bij vakbondsleden loopt het vertrouwen op tot 29% en bij de FGTB-leden tot 34%.

Tabel 60: Antwoordverdeling voor vertrouwen in de politieke partijen. (allen / leden / FGTB / Subjectieve arbeidersklasse

	Frequentie	% kiezers	% vakbondsleden	% FGTB	% arbeidersklasse
1 ZWV	157	23,0	26,4	23,3	33,8
2 WV	251	36,7	36,1	36,7	33,8
3 NV - NW	245	35,9	34,1	35,7	28,6
4 VV	28	4,1	3,1	3,9	3,8
5 ZVV	2	0,2	0,2	0,3	0,0
Totaal	684	100,0	396	237	226

ZWV: Zeer weinig vertrouwen / WV: Weinig vertrouwen / NV-NW: Noch veel – Noch weinig vertrouwen / VV: Veel vertrouwen / ZVV: Zeer veel vertrouwen

De Franstalige kiezers hebben heel weinig vertrouwen in de politieke partijen – slechts 4% vertrouwt de politieke partijen. Er is geen verschil op dat vlak tussen de verschillende categorieën, wel is het wantrouwen bij diegenen die zich tot de arbeidersklasse rekenen nog hoger dan bij de andere categorieën.

Deel 3. Een korte vergelijking van Vlaanderen en Franstalig België

In dit deel vergelijken we kort en puntsgewijs de gelijkenissen en verschillen tussen Vlaanderen en Franstalig België.

Het sociale profiel

- 42 % van de Franstalige kiezers en 39% van de Vlaamse **kiezers** zegt op het moment van de bevraging **lid** van een **vakbond** te zijn.
- In beide landsdelen rekent ongeveer 33% zich subjectief bij de **arbeidersklasse**. De verdeling naar sociale klasse is gelijkaardig in Vlaanderen en Franstalig België. In beide landsdelen identificeert één op twee vakbondsleden zich met de arbeidersklasse.
- De arbeidersklasse is oververtegenwoordigd bij FGTB, maar niet bij ABVV. FGTB leden rekenen zich systematisch meer tot de arbeidersklasse dan het geheel van de Franstalige kiezers. Het sociale klasse profiel van ABVV-leden wijkt dan weer niet af van de doorsnede van het Vlaamse electoraat. Identificatie met arbeidersklasse en FGTB-lidmaatschap gaan dus sterk samen.

Beeldvorming over de vakbonden

- De vakbonden worden vrijwel unaniem gezien als de beschermheren van de sociale rechten. Bijna 75% van de Vlaamse kiezers en 81% van de Franstalige kiezers zien de vakbonden als noodzakelijk om de **sociale rechten te beschermen**. Bij de ABVV leden gaat 85% akkoord met deze stelling, tegenover 88% onder de FGVB leden. Op dit vlak zijn er bijgevolg geen grote verschillen vast te stellen.
- De helft van de Franstalige kiezers en zowat 42% van de Vlaamse kiezers zijn van mening dat de **werklozen** aan hun lot overgelaten zouden worden zonder de vakbonden. Een meerderheid van alle vakbondsleden vindt dit ook. Het zijn echter vooral de leden van de socialistische vakbond én wie zich rekent tot de arbeidersklasse die de vakbonden onontbeerlijk vinden om de grieven van werklozen te verdedigen. In Vlaanderen gaat van de ABVV-leden 53% en van de subjectieve arbeidersklasse 55% hiermee akkoord, terwijl dit in Franstalig België om 62% in geval van FGVB-leden en 60% van de subjectieve arbeidersklasse gaat.
- Iets meer dan 40% van de kiezers vinden in beide taalgemeenschappen van dit land dat de vakbonden de belangen van de werknemers **goed verdedigen**. De leden van ABVV en FGVB kijken hier maar beperkt van af. Iets meer dan 45% vindt dat vakbonden goede verdedigers van de werknemers zijn, terwijl ongeveer 25% dit niet vindt. Op dit vlak is er geen verschil tussen ABVV en FGVB leden.
- In Vlaanderen is er minder steun voor een meer combattieve vakbondsstrategie dan in Franstalig België. Er is een grote divergentie tussen beide populaties. Ongeveer 27% van de Vlaamse kiezers en 44% van de Franstalige kiezers vinden dat de vakbonden een **veel hardere politiek** moeten voeren willen ze de belangen van de werknemers werkelijk behartigen. De divergentie tussen Vlaanderen en Franstalig België is ook zeer uitgesproken bij alle vakbondsleden (36% versus 45%), de leden van de socialistische vakbond (36% versus 53%) en de mensen die zich met de arbeidersklasse identificeren (39% versus 62%). Vlaanderen kiest duidelijk voor een mindere harde sociale actie in vergelijking met Franstalig België. Wat opvalt is dat ABVV-leden niet veel afwijken van de leden van de andere vakbondsorganisaties, terwijl dit wel het geval is in Franstalig België. De radicalisering is sterker bij de FGVB-leden – en nog meer uitgesproken – bij de arbeidersklasse. Bij de Franstaligen die zich identificeren met de arbeidersklasse pleit bijna twee op drie voor hardere vakbondsactie, tegenover iets meer dan vier op tien onder de Vlamingen die zich rekenen tot de arbeidersklasse.

- Zo'n 37% van de Franstalige kiezers en 43% van de Vlaamse kiezers vinden dat de vakbonden **teveel macht** hebben. Algemeen gesproken hebben Franstaligen een iets positiever beeld van de vakbonden. Vakbondsleden zijn sowieso positiever, maar FGTB-leden zijn beduidend positiever dan ABVV-leden: 23% versus 33% vindt dat de vakbonden te veel macht hebben.
- In Vlaanderen en Franstalig België vinden iets meer dan 40% van de kiezers dat de vakbonden **te veel fundamentele economische hervormingen in de weg** staan. In de vergelijking der groepen is het enige echt opmerkelijke verschil dat van alle (gewezen) vakbondsleden in Vlaanderen ongeveer 36% het eens is met deze stelling, terwijl dit in Franstalig België 30% van de leden is. Voorts zijn er geen opmerkelijke verschillen tussen ABVV- en FGTB-leden.
- Vlaamse kiezers (39%) vinden meer dan Franstalige kiezers (33%) dat vakbonden alleen **hun eigen belang verdedigen**. Vakbondsleden, en nog meer uitgesproken, leden van ABVV (29%) en FGTB (23%) zijn het hier minder mee eens.
- Dat de **vakbonden geen partij** zijn voor de grote **multinationale ondernemingen** wordt door 61% van de Franstalige kiezers en door 56% van de Vlaamse kiezers onderschreven. Bij de vakbondsleden in het algemeen, maar zeker bij de leden van de socialistische vakbond leeft dit gevoel nog sterker. Bij de leden van het FGTB (66%) en het ABVV (62%) zien we een beduidend sterkere perceptie van ongelijke machtsverhoudingen tussen vakbond en grootbedrijf.

Stakingsrecht

- In vergelijking met Vlaanderen is er in Franstalig België een beduidend sterkere voorkeur voor stakingsrecht. Ongeveer 75% van de Franstalige kiezers en 65% van de Vlaamse kiezers vinden het **stakingsrecht nodig** om de belangen van de werknemers te verdedigen. De leden van de socialistische vakbond zijn het meest voor stakingsrecht, maar wat opvalt is dat er geen verschil is tussen de ABVV- en FGTB-leden – in beide groepen vindt 78% het stakingsrecht nodig en is ongeveer 10% er tegen. Binnen de socialistische vakbond worden de regionale verschillen dus niet gereproduceerd
- 68% van de Franstalige kiezers en 57% van de Vlaamse kiezers vinden dat het **gerecht stakingen niet mag verbieden**. Onder de vakbondsleden is de afkeer van gerechtelijk optreden bij stakingen nog meer uitgesproken: ongeveer drie op vier in Franstalig België en twee op drie in Vlaanderen is tegen.

- 47% van de Franstalige kiezers en 39% van de Vlaamse kiezers **verdedigen** het **stakingsrecht** van openbare diensten zoals **spoor en post**. 32% van de Franstalige kiezers en 39% van de Vlaamse kiezer zijn het **eens** met het feit dat er **nooit mag gestaakt** worden bij openbare diensten zoals spoor en post. Bij de vakbondsleden is de steun voor stakingen in de publieke diensten iets hoger: 45% in Vlaanderen en 52% in Franstalig België. De leden van ABVV/FGTB verschillen niet van de andere vakbondsleden.

Redenen tot vakbondslidmaatschap

- Zowat 45% van (gewezen) Vlaamse en Franstalige vakbondsleden vindt de uitbetaling van de **werkloosheidsuitkering** als een belangrijke reden om lid te worden. In vergelijking met de andere vakbondsleden wordt dit motief minder als belangrijk aangehaald bij de ABVV-leden (42%), maar meer bij de FGTB-leden (49%).
- 73% van de Vlaamse en Franstalige vakbondsleden vindt de **algemene dienstverlening** belangrijk om lid te worden van de vakbonden. Op dit vlak wijken ABVV- en FGTB-leden niet af.
- **Solidariteit en democratie** vormen ook een motief om lid te worden van een vakbond. Dit speelt wel sterker in Franstalig België. Zo'n vier op tien ABVV-leden halen 'meewerken aan een solidaire en democratische samenleving' aan als belangrijk motief tegenover bijna zes op tien van de FGTB-leden. Dit ideologische motief speelt dus sterker in Franstalig België.
- **Stakingen** zijn aan beide zijden van de taalgrens geen belangrijke reden om lid van een vakbond te worden. 72% van de Vlaamse en 74% van de Franstalige vakbondsleden vindt dit onbelangrijk. Slechts 11% van de FGTB leden en 15% van de ABVV leden wijst dit als belangrijk aan.
- Het verzuilingsargument speelt maar een beperkte rol in de keuze tussen de verschillende vakbonden. In geval van ABVV speelt dit bij iets meer dan één op vier een rol, in geval van FGTB gaat het om één op drie. Wel blijkt dit zeer sterk leeftijdsgebonden. In de keuze van de vakbond neemt het **verzuilingsargument** met de leeftijd af. Onder de ABVV/FGTB-leden verwijst nog slechts 17% van de jongeren (min 24 jaar) naar het zuilmotief tegenover 40 tot 44% bij de oudste leeftijdscategorie (plus 65 jaar).
- Ongeveer twee op drie leden van ABVV/FGTB zegt dat ze voor die vakbond kiezen omdat zij het best de **belangen van de werknemers verdedigt**, terwijl **sympathie** voor een bepaalde vakbondsvertegenwoordiger vrijwel niet

meespeelt als motief om lid te worden van de vakbond. Maar 16% haalt dit motief aan.

Links-rechts opvattingen.

- De opvatting dat de **overheid** zich **minder moet moeien met het bedrijfsleven** laat weinig verschil zien op het niveau van alle kiezers tussen Vlaanderen en Franstalig België. Zowat 30% is het met deze stelling eens. Bij de vakbondsleden en FGTB-leden is de groep die het oneens is iets groter. Omgekeerd stemmen Franstaligen die zich met de arbeidersklasse identificeren duidelijk vaker in met deze stelling.
- Onafhankelijk van welke categorie er onderzocht wordt vindt ca. 75% van de Franstalige Belgen dat de **overheid sterk aanwezig moet zijn in sectoren openbaar vervoer, energie en watervoorzieningen**. De tendens is dat dit iets minder uitgesproken is dan in Vlaanderen waar dit 79% voor alle kiezers is, oplopend tot 85% onder de ABVV-leden.
- De Franstalige kiezers, vakbondsleden, FGTB-leden en zelfs zij die zich rekenen tot de arbeidersklasse zijn duidelijk veel radicaler in het afwijzen van de **afbouw van regelgeving voor het bedrijfsleven** dan hun Vlaamse tegenhangers. Afwijspersentages zijn 23 procentpunten hoger in Franstalig België voor alle kiezers, 20 procentpunten voor de vakbondsleden, 21 procentpunten voor FGTB-leden en 17 procentpunten voor de arbeidersklasse.

Deel 4. Een typologieconstructie: houding tegenover vakbonden

Om een algemeen zicht te hebben hoe Belgen – oftewel Vlamingen en Franstalige Belgen – tegen de vakbonden aankijken, hebben we een zogenaamde Latente Klasse Analyse uitgevoerd. Op basis van deze LCA-techniek is het mogelijk een populatie op te delen in diverse subgroepen. In dit geval gebeurt dit op basis van volgende items: ‘de vakbonden moeten een veel hardere politiek voeren, willen zij de belangen van de werknemers werkelijk kunnen behartigen’; ‘de vakbonden staan de fundamentele economische hervormingen te veel in de weg’; ‘ook vandaag zijn vakbonden nog nodig om onze sociale rechten te beschermen’; ‘zonder de vakbonden zouden werklozen aan hun lot worden overgelaten’; de vakbonden zijn te weinig bezig met de problemen van morgen’; ‘het stakingsrecht is nodig om de belangen van de werknemers te kunnen verdedigen’; ‘bij publieke diensten zoals spoor of post mag nooit gestaakt worden’; en ‘het gerecht mag stakingen niet verbieden’. LCA laat toe om basis van deze items een typologie te construeren. In feite gaan we ervan uit dat in de algemene populatie verschillende subpopulaties zijn, waarbij het mogelijk is om personen te groeperen op basis van min of meer gemeenschappelijke attitudes. Het best passende model geeft aan dat er drie klassen te onderscheiden vallen (BIC = 42303,713). De entropiemaat is 0.812, wat betekent dat 81% van de eenheden onder het model juist geplaatst kunnen worden, wat een aanvaardbare waarde is. In de volgende paragraaf beschrijven we de drie onderscheiden klassen, terwijl we in tabel 61 de verdeling van de onderscheiden latente klassen in Vlaanderen en Franstalig België weergeven.

Tabel 61: Latente klasse analyse op variabelen evaluatie vakbonden en houding t.a.v. stakingen (naar regio, in procent).

Latente Klasse	Vlaanderen	Franstalig België	België
Pro-vakbond	14%	32%	21%
Sceptisch pro-vakbond	55%	45%	51%
Contra-vakbond	31%	23%	28%

De pro-vakbond klasse. De respondenten in deze klasse hebben een uitgesproken en onvoorwaardelijke pro-vakbond houding. Ze zien de vakbonden als de principiële verdedigers van de werknemers en de werklozen in onze samenleving en vinden de vakbonden absoluut nodig om de sociale rechten te beschermen. Daarnaast staan ze ook positief tegenover de feitelijke werking van de vakbond: ze pleiten voor een hardere vakbondspolitiek, ze zijn niet overtuigd dat de vakbonden fundamentele hervormingen in de weg staan, en gaan er ook niet mee akkoord dat de vakbonden enkel hun eigen belangen verdedigen. Daarnaast staat dit type van burger uitermate positief tegenover het stakingsrecht. In Vlaanderen vertegenwoordigt de pro-vakbond klasse ongeveer 14% van de kiezers, terwijl in Franstalig België bijna één op drie (32%) tot dit type behoort. Deze cijfers geven aan dat de pro-vakbond klasse in Franstalig België veel sterker vertegenwoordigd is dan in Vlaanderen.

De sceptische pro-vakbond klasse. Deze respondenten staan zeer positief tegenover het stakingsrecht en ze zien vakbonden als dusdanig nog steeds als de (legitieme) verdedigers van de werknemers en de werklozen, maar tegelijkertijd zijn ze sceptisch/kritisch over de feitelijke werking van de vakbonden. Op dit laatste vlak nemen ze vaak een positie van 'noch eens, noch oneens' in, wat aangeeft dat ze over de feitelijke werking toch twijfels hebben, ofschoon ze toch principieel positief tegenover de vakbonden als belangenvertegenwoordiger van de zwakken en werknemers in de samenleving blijven staan. Deze klasse vertegenwoordigt de grootste groep van respondenten: in Vlaanderen behoort 55% tot de sceptische pro-vakbond klasse, terwijl in Franstalig België het om 45% gaat.

De contra-vakbond klasse. Deze respondenten staan zeer negatief tegenover de werking van de vakbonden en twijfelen ook over de rol van vakbonden als verdedigers van de werknemers en werklozen. De kenmerkende visie is dat de vakbonden louter hun eigen belangen verdedigen, fundamentele hervormingen in de weg staan en niet bezig zijn met de problemen van morgen. Daarnaast staan ze ook sceptisch tegenover het stakingsrecht. In Vlaanderen behoort bijna één op drie respondenten (31%) tot deze klasse, terwijl dit bijna één op vier (23%) in Franstalig België is.

Uit deze analyse blijkt dat diegenen die onvoorwaardelijk positief zijn over de vakbonden een minderheid vormen in beide regio's. Wel is de publieke opinie in Franstalig België toch een stuk meer pro-vakbond. Tegelijkertijd blijkt wel dat er in geen van beide regio's gesproken kan worden van een afkeer van de vakbond, maar moet toch aangestipt dat in Vlaanderen bijna één op drie burgers toch (eerder) negatief tegenover de vakbonden staan, terwijl dit in Wallonië zo'n 23% is. Dit neemt niet weg dat ongeveer 70% in Vlaanderen en 76% in Wallonië (eerder) positief staan tegenover de vakbond als verdediger van de belangen van de werknemers.